

OSMANLI ARAŞTIRMALARI
VI

Neşir Heyeti — Editorial Board

HALİL İNALCIK — NEJAT GÖYÜNÇ

HEATH W. LOWRY

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES
VI

İstanbul - 1986

Yukarıda kısaca muhteviyatı tanıtılmaya çalışılan Daniel PANZAC'ın bu eseri sade Osmanlı Devleti'nin 1700-1850 arasında veba salgınları neticesi maruz kaldığı felâketlerin, buna karşı alınan önlemlerin tarihçesi değil, bütün Akdeniz ülkelerinin ve Avrupa'nın da bu âfetle mücadelesi tarihi olmuştur, denilebilir. Yazarın da Giriş'te belirttiği gibi, modern zamanlarda Atlantik'ten Basra Körfezi'ne kadar uzanan geniş saha sıhhi bakımdan bir bütün teşkil etmekte, bir yerinde patlak veren bir salgın diğer taraflara da ister-istemez yayılmaktadır, tıpkı günümüzdeki siyasî ve anarşik kargaşalar gibi.

Sayın Daniel PANZAC bu ömür törpüsü, uzun ve sabırlı çalışmasıyla bizlere yalnız Osmanlı Arşivleri ile çalışılamayacağını, Osmanlı Sosyal ve İktisat Tarihi'ni aydınlatmak için yabancı arşivlerin de vazgeçilemez olduğunu isbat etmiştir. Bu son derecede ilgi çekici araştırması ile de, her türlü övgüyü hak etmiştir.

Nejat Göyünc

Gerd WINKELHANE ve Klaus SCHWARZ, *Der osmanische Statthalter Iskender Pascha (gest. 1571) und seine Stiftungen in Ägypten und am Bosphorus*, Verlag. aku GmbH. Bamberg 1985, Islamwissenschaftliche Quellen und Texte aus deutschen Bibliotheken, Band 1, 361 sahife. Yayınlayan : Klaus SCHWARZ.

Üç sene kadar önce Klaus SCHWARZ, arkadaşı Hars KURIO ile birlikte Koca Sinan Paşa'nın Uzuncaova (Bulgaristan)'daki külliyesinin vakfiyesini yayınlamıştı (bak. *Osmanlı Araştırmaları* IV, 345-346). Bu defa da bir başka arkadaşı Gerd WINKELHANE ile Batı Berlin'deki ünlü Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz'deki 1556-1559 (H. 963-966) tarihleri arasında Mısır Beylerbeyisi bulunan İskender Paşa'ya ait bir vakfiye ile yine aynı zata ait Ankara'da Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde bulunan bir başkasını, İskender Paşa'nın hal tercümesi, faaliyetleri, vakıfları hakkındaki bilgilerle birlikte neşretmektedir.

Yazarların ilk olarak çözmeye çalıştıkları sorun, ekseriya birbirine karıştırılan Çerkes İskender Paşa ile Bostancıbaşı İskender Paşa'nın sahih hal tercümelerini tesbit etmek ve Mısır ile Kanlıca'daki vakıfların hangisine ait olduğunu ortaya çıkartmaktır. Bunun için Çerkes ve Bostancıbaşı İskender Paşa'lar üzerinde durulur, sonuçta her iki vakfiyenin ve vakif eserlerin de ayrı ayrı zatlara değil, eski Bostancıbaşı İskender Paşa'ya ait bulunduğu karar verilir (s. 51).

İskender Paşa'nın Kahire'de Bâb Zuveyla dışında bir cami, bir tekke ve bir sebil yaptırdığı, 1872'de bugün «şâri'ul-ğal'a» adı verilen Mehmed Ali Cad-desi açılırken yıkıldıklarından, bunlardan hiç birisinin günümüze intikal etmediği belirtilmektedir (s. 70-71). İskender Paşa'nın bu vakfiyesinden onun Aşağı Mısır'da Fûve şehrinde de bir cami, bir mektep ve 40'tan fazla dükkânlı, iki boyahaneli bir binalar manzumesi, bir kapalı çarşı ve bir han

yaptırdığı (s. 79-80), Mısır'da bir çok yerlerde de vakıf mal varlıkları bulunduğunu anlaşılmaktadır.

Kanlıca'da ise bir cami, bir türbe ile İstanbul'un bir çok semtlerinde vakıf yapıları vardır (s. 37-42).

Her iki vakfiyenin tıpkı basımları da kitaba dahil edilmek sureti ile, okuyucuların daha fazla yararlanabilmeleri sağlanmak istenmiştir.

Her iki araştırmacı, yazar ve yayıncı SCHWARZ ve WINKELHANE böylece örnek bir çalışma ürünü ortaya koymuşlardır.

Nejat Göyünç

Hâmit Batu ve Jean-Louis Bacqué-Grammont (yayınlayanlar), *L'Empire Ottoman, la République de la Turquie et la France*, İstanbul 1986, VIII+703 sahife. Institut Français d'Études Anatoliennes d'Istanbul ve Association pour le Développement des Études Turques (Paris) yayınlarından Varia Turcica III.

Türkiye'deki Fransız Büyük Elçisi M. Fernand Rouillon, 27 Aralık 1984'te İstanbul'da düzenlediği bir toplantıya Türk ve Fransız bilim ve siyaset adamlarından bir kısmını davet eder, bu vesile ile, kültürel ve iki taraflı ilişkilerin konuşulduğu bir sohbet gecesi geçirilmesini sağlar. Bu toplantıya bir grup mevlevî de katılarak sema gösterisi yapmışlardır. Davetlilerden Emekli Büyük Elçi İsmail Soysal Bey, *Belleten*'de yayınlanan ve konusunu Yeni Türkiye'nin kuruluş dönemindeki Türk-Fransız münasebetleri teşkil eden «Türk-Fransız siyasî ilişkileri» (XLVII, 959-1044) adlı makalesini de hazır bulunanlara takdim eder. Ayrıca, 1986 başlarının daimî Türk-Fransız siyasî ilişkilerinin tesisinin 450. yıldönümüne rastlayacağı da hatırlatılarak, çeşitli makalelerden meydana gelecek bir hatıra kitabı hazırlanması fikri ortaya atılır. Aradan bir sene geçer, teklife 38 bilim adamından cevap gelmiş, 37 makale gönderilmiştir. Yayıncılar da bunların başına, olayı anlatan bir «Önsöz (Avant-propos)» ekleyince elimizdeki eser doğmuş olur.

Kanuni Sultan Süleyman devrinde Jean de la Forêt'in İstanbul'a gelişi ile daimî Türk-Fransız ilişkileri başlarsa da, iki taraflı münasebetler daha da geriye gider. Nitekim, kitabın birinci makalesinde II. Bayezid'in Fransa Kralı XI. Louis'ye 1483'te gönderdiği bir mektuba yer verilmiştir: Nicolas Vatin, «Une tentative manquée d'ouverture diplomatique: La lettre de créance d'un envoyé de Bajazet II auprès de Louis XI (1483)», s. 1-13. Takip eden makaleler iki taraflı siyasî, kültürel ve ticarî ilişkilerle ilgilidir: Gilles Weinstein, «Une chat français de blé dans l'Empire ottoman au milieu du XVIe siècle», s. 15-36, Michel Lesure, «Les relations franco-ottomanes à l'épreuve des guerres de religion, 1560-1594», s. 37-57, Robert Mantran, «Monsieur de Guilleragues, ambassadeur de France à Constantinople, le commerce français au Levant (1679-1685). Documents et notes», s. 59-72, Emel